1.

NOT EDELİM

Nas; Kur'an-ı Kerim ve hadislerde bir konu hakkındaki açık hüküm ve bunu gösteren sözlerdir.
(MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 275.)

KARŞILAŞTIRALIM

Mekke döneminde fıkhi hükümler azdır ve genel kural niteliğindedir. Medine döneminde ise fıkhın genel kaideleri oluşmuştur.

Buna göre fıkıh ilmi açısından Mekke ve Medine dönemlerini karşılaştırınız.

1.1. Hz. Peygamber Dönemi

İslam Hukuku'nun doğuşu Peygamberimiz'in (s.a.v) hayatta olduğu zamanı kapsar. Bu dönemde vahiy gelmekte, hükümler yeni yeni ortaya konmaktadır. Kur'an-ı Kerim ve onun açıklayıcısı olarak sünnet-i seniyye peyderpey hükümleri beyan etmektedir. Önceki şeriatlerde var olan kimi hükümler aynen, kimileri uyarlama ile geçerli kılınmakta, bir yandan da yeni yeni hükümler konulmaktaydı. ''Def-i mefasid, celb-i menafiden evladır." Külli kaidesine göre diyebiliriz ki fayda sağlayan şeyler emredilmiş, zararlı şeyler yasaklanmıştır. Bu dönemde hükümlerin kaynağı, Kitap ve Sünnet'in ortak adı olan **nass**lardır.

Hz. Peygamberin (s.a.v.) tebliği, Mekke döneminde daha çok inanç ve ahlaki konulara yönelik olmuştur. Bu dönemde fıkhi hükümler az olmakla birlikte, ele alınan inanç ve ahlak ile ilgili ilkeler, daha sonraki dönemin temelini oluşturmuştur.

Medine dönemi ise İslam'a davet dönemidir. Bu dönemde fıkıh, yeni oluşan toplumun esaslarını belirlemeye yönelmiştir. Gerek bireysel, gerekse toplumsal konularda önemli düzenlemelere yer verilmiştir. Örneğin, zekât, oruç gibi ibadetler bu dönemde emredilirken, içki, kumar ve faiz gibi yasaklar da bu dönemde yürürlüğe girmiştir.

Hz. Peygamber dönemi fıkhı, kolaylık, tedrîc ve nesh ilkeleri çerçevesinde şekillenmiştir:

Teşri: Bu dönemde teşri yani hüküm koyma kaynağı Allah ve Rasûlüdür. Allahu Teâlâ'nın hakkında hüküm bildirmediği konularda peygamberimiz de müstakil hüküm koyabilir.

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) sünneti de bizim hüküm kaynaklarımızdandır. Sünnet vahiyin denetimindedir ve bu yönüyle sıradan bir insanın beyanı değildir. Rasûlullah Efendimizin (s.a.v.) sünnetini devre dışı bırakmak, İslam'ı bozmak maksatlıdır. Ayet-i Kerime'de şu şekilde ifade edilmiştir:

يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهٰيهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ
الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَٓائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ اِصْرَهُمْ
وَالْاَغْلَالَ الَّت۪ي كَانَتْ عَلَيْهِمْ...

“...Peygamber, onlara iyiliği emreder, onları kötülükten alıkoyar. Onlara iyi ve temiz şeyleri helal, kötü ve pis şeyleri haram kılar. Üzerlerindeki ağır yükleri ve zincirleri kaldırır...”[1]

Hasta kişi ayakta duramayacak durumda ise kolayına gelecek şekilde namazını kılar.

Kolaylık: İnsanın gücünü aşan bir şey İslam’da emredilmemiştir. Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem her şeyin en hayırlısının orta yol ve denge hâli olduğunu bildirmiş ve aşırılıklardan kaçınmayı öğütlemiştir:

يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَ بَشِّرُوا وَ لَا تُنَفِّرُوا...

“Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız, müjdeleyiniz , nefret ettirmeyiniz...”[2]

İslam, sorumlu tuttuğu emirlerin yerine getirilebilmesi için birçok kolaylaştırıcı hükümler koymuştur: Su bulamayan için teyemmüm, ayakta namaz kılamayan için oturarak namaz kılmak, yolculukta Ramazan orucunu tutmama ruhsatı bunların bir kısmıdır.

İslamî hükümler, Müslümanlar tarafından kolayca uygulanabilecek özelliktedir. Bunlar içerisinde herkese zorunlu olarak emredilenler kolaylık özelliğini çok bariz şekilde yansıtırlar. Mesela 5 vakit farz olan günlük 17 rekât namaz kolaydır ve herkese emredilmiştir. Fakat teheccüd namazı gibi nafile bir namaz, kişisel isteğe bağlıdır ve farza göre zordur.

Tedrîc: Tedrîc son hükme varmak için basamak basamak ara hükümler koyup sonunda esas hükmü ortaya koymaktır. Mesela içki yasaklanırken insanları önce içkiden soğutucu ve uzaklaştırıcı ara hükümler konmuş, en sonunda tümden yasaklanıp kesin hüküm beyan edilmiştir.

Nesh: Nesh daha önce konmuş bir hükmün sonraki yeni hükümle ortadan kaldırılmasıdır. Mesela Peygamberimiz (s.a.v) önceleri kabir ziyaretini yasaklamışken, sonradan ziyarete müsaade etmiş ve önceki hükmü kaldırmıştır.

Nesh olayı vahyin sona ermesiyle yani Peygamberimizin vefatı ile son bulmuştur. Dolayısıyla Kur’an’ın tarihsel ve mahallî/

1 Araf suresi 157.
2 Buhari, İman 12.

yerel olduğu iddiaları tamamen batıl ve insanı küfre götüren iddialardır. Bu gibi iddialardan son derece uzak durmak gerekir.

YAZALIM

Fıkhın kolaylık, tedrîc ve nesh ilkelerine örnekler yazınız.

Teşri	Kolaylık	Tedrîc	Nesh